**Олег Проців**

консультант програми «ENPI East FLEG II» від WWF в Україні

**Закордонний досвід на службу мисливському господарству**

Пересікаючи кордон нашої держави, ми з захопленням зауважуємо, що наш автомобіль вже не трясе на вибоїнах, дороги освітлені, а за вікнами автомобіля пасуться зайці, козулі, олені, а у небі пролітають дикі качки чи гуси. Заможніші українські мисливці, які мають можливість полювати за кордоном, описують мисливський рай, який організувала для них тамтешня економіка. На жаль, в Україну іноземні мисливці майже не приїжджають через надзвичайно мале поголів'я дичини, хоча для них підготовлені навіть особливі правила проведення полювання.

Щоб вирішити проблеми, пов'язані з неефективним веденням мисливського господарства та корупцією, у травні 2004 року на IV сесії Форуму ООН щодо лісів було вирішено організувати Міністерську конференцію з проблем правозастосування й управління в лісовому секторі країн Європи й Північної Азії (ENA FLEG), FLEG – Forest Law Enforcement and Governance (Правозастосування й управління в лісовому секторі).

Перший етап програми в Україні закінчився у 2012 році. Питання організації ведення мисливського господарства були включені до проекту «ENPI East FLEG II» на другому етапі, що розпочався у 2014 році. Безпосереднім виконавцем проекту у частині мисливського господарства є WWF в Україні. Контроль за проектом здійснює Світовий банк, а фінансову підтримку – Європейський Союз.

Для досягнення мети було заплановане дослідження національної моделі мисливства та розробка законодавчих актів для покращення ситуації в галузі. Серед поставлених завдань слід виокремити оцінку практики правозастосування та ефективності ведення мисливського господарства в Україні; аналіз законодавчої бази мисливського господарства країн Європейського Союзу; підготовка пропозицій для покращення управління мисливською галуззю на основі кращого досвіду країн Європейського Союзу.

У якості провідних експертів з реалізації проекту було залучено спеціаліста відділу мисливського господарства Івано-Франківського обласного управління

лісового та мисливського господарства Олега Проціва та екс-заступника начальника департаменту мисливського господарства Держлісагентства Миколу Мироненка, а також начальника відділу мисливського господарства Івана Шеремета й спеціалістів відділу мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів, начальника відділу мисливського господарства Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства Василя Бурмаса, старшого наукового співробітника Інституту екології Карпат НАН України Андрія-Тараса Башту, керівника Регіонального молодіжного екологічного об’єднання "Екосфера" Оксану Станкевич-Волосянчук, доцента кафедри лісівництва Національного лісотехнічного університету України Івана Делегана, заступника головного редактора часопису «Лісовий та мисливський журнал» Романа Новікова, заступника кафедри мисливствознавства та іхтіології Запорізького національного університету Володимира Вовченка, завідуючого сектором мисливствознавства ДП «СФ УкрНДІЛГА» Ігоря Шейгаса, наукового співробітника ДП «ПФ УкрНДІЛГА» Ігоря Гулика, завідуючого сектором мисливського господарства та охорони праці Миколаївського обласного управління лісового та мисливського господарства Генадія Бойка та багатьох інших.

Кульмінаційною подією першого року реалізації проекту став Круглий стіл на тему «Розробка пропозицій щодо покращення функціонування мисливського господарства в Україні у відповідності із принципами сталого управління природними ресурсами», що відбувся 26 червня 2014 року у НЛТУ України. Під час зустрічі з актуальними доповідями виступило 19 учасників. Одностайно було відмічено, що за роки незалежності України галузь мисливського господарства працює збитково, зменшується площа мисливських угідь, не використовуються ліміти добування копитних видів мисливських тварин, а їх добування складає у 100–200 разів менше, ніж у країнах Європейського Союзу.

Під час другого року виконання проекту постало завдання – провести аналіз законодавчої бази і практики ведення мисливського господарства деяких країн Європейського Союзу. Учасники проекту мали змогу відвідати мисливські господарства та державні дирекції лісів Польщі, Словаччини, Угорщини (10-14 березня 2015 року). Для обговорення закордонного та вітчизняного історичного досвіду, формування пропозицій щодо покращення моделі функціонування

мисливського господарства України 13 травня 2015 року у приміщенні Національного лісотехнічного університету України був організований відповідний семінар, на якому були обговорені результати проведеного дослідження щодо зарубіжного досвіду ведення мисливського господарства.[1] Відмічалось, що найбільший відсоток мисливців від загальної кількості населення становить 0,9% у Словаччині, в Україні – 0,7 %, Угорщині – 0,5 %, а найменше у Польщі – лише 0,26 %. У всіх країнах мисливські тварини є у власності народу. Встановлено, що найбільш складний механізм при наданні у користування мисливських угідь встановлено в Україні, де рішення приймається обласною радою за поданням Державного агентства лісових ресурсів України, за погодженням обласних держадміністрацій, управлінь охорони навколишнього природного середовища, власників/користувачів земельних ділянок. У Польщі ці функції на території лісових угідь належать виключно директору регіональної дирекції лісів, а польові – старості (український аналог – голова районної державної адміністрації), у Словаччині рішення про надання у користування мисливських угідь приймає керівник районного лісового управління за умови погодження 2/3 власників земельних ділянок. В Угорщині управління лісового господарства надають у користування лісові мисливські угіддя, управління сільського господарства – польові. У Словаччині та Угорщині плата за користування угіддями сплачується власникам земельних ділянок, а у Польщі – гміні (аналог сільської ради). Тож, як бачимо, в Україні найбільш обтяжливий механізм надання у користування мисливських угідь, при якому необхідні погодження трьох органів державної влади, органу місцевого самоврядування та власників земельних ділянок. На практиці прийняття рішення щодо надання у користування мисливських угідь може тривати рік і більше. Теперішня влада розуміє, що без дерегуляції процесів публічного управління економіка не вийде з тієї кризи, в якій вона опинилась. Теза про дерегуляцію закладена і в коаліційній угоді, але, на жаль, до цього часу у галузі мисливського господарства нічого не змінилось. Однак, у цьому питанні з'явилась надія на покращення. Очільник Держлісагенства недавно заявила про необхідність ініціювання процедури спрощеного надання у користування мисливських угідь. На

[1] Закордонний досвід та розвиток мисливського господарства в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://wwf.panda.org/wwf_news/?247172/roundtablehunting.

цей час до функцій Держлісагентства належить внесення до обласної ради подання для вирішення питання надання у користування мисливських угідь. Практично всі повноваження у галузі мисливського господарства відповідно до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21.03.2012 року № 134 «Про затвердження Положення про обласні управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України» делеговані територіальним управлінням.[2] В частині надання у користування мисливських угідь вони лише уповноважені проводити «подання Держлісагентству України документів з питань надання у користування мисливських угідь». У свою чергу, відповідно до статті 22 ЗУ «Про мисливське господарство та полювання» Держлісагентство України подає матеріали до обласної ради. Тому, на мою думку, щоб на практиці забезпечити спрощення механізму надання у користування мисливських угідь, Держліагентству України необхідно ініціювати перед Міністерством аграрної політики прийняття наказу щодо делегування компетенції обласним управлінням лісового та мисливського господарства самостійно робити подання до обласних рад. Цей крок дасть змогу мінімум на місяць зменшити час прийняття рішень щодо надання у користування мисливських угідь і, тим самим, на практиці реалізувати спрощення цього механізму.

Цінним може бути європейський досвід щодо оплати за користування мисливськими угіддями. До речі, законодавча вимога щодо плати за користування мисливськими угіддями встановлена з початку 2015 року, але у зв'язку з тим, що до цього часу компетентні органами не визначений механізм оплати, практично ніхто не сплачує. Для прикладу, у Польщі розмір орендної плати за мисливські угіддя встановлюється в залежності від їх категорії, але не може перевищувати вартості (у еквіваленті) 100 кг жита з 1 га. Орендна плата перераховується відповідному лісництву – за державні ліси, ґмінам – за решту площі. У Словаччині орендна плата за користування угіддями визначається в залежності від виду тварин, яких можна розводити у мисливських угіддях. Так, у лісовій області за розведення оленів по 1-й групі бонітету за оленя плямистого платять 1 євро. Якщо в угіддях перебувають й інші види, йде доплата: за кабана – 0,41, оленя благородного – 0,2, лань – 0,25, муфлона – 0,25 євро. Таким чином угіддя за розведенням копитних поділено на 5 бонітетів: вартість першого

[2] http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0729-12

становить 2,11 євро/га, а 5-го – 0,32 євро/га. Окремо градують польові угіддя за розведенням дрібної дичини. Для дрібної дичини (зайці, фазани, гуси, качки, ін.) по 1-му бонітету вважається ставка 0,70 євро/га; для п'ятої групи ставка – 0,23 євро/га. Орендна плата сплачується власнику земельної ділянки.

Порівняльний аналіз також показав, що в Україні найнижчі вимоги в частині утримання єгерської служби. Так, у Польщі користувач мисливських угідь зобов'язаний оплачувати працю охоронців, які є працівниками спеціального підрозділу у воєводстві (аналог української ОДА). У Словаччині на кожні 500 га мисливських угідь районне управління лісового господарства затверджує мисливського охоронця, який працює на громадських засадах; на кожні 3 тис. га приймають на роботу штатного єгеря з середньо-спеціальною мисливською освітою; а на кожні 10 тис. га – мисливствознавця з вищою фаховою освітою. В Угорщині користувач мисливських угідь повинен прийняти єгеря на кожні 500 га лісових угідь, а на кожні 3 тис. га – спеціаліста з вищою освітою. Державне регулювання мисливського господарства в Україні є найменш вимогливе щодо охорони дичини і покладає обов'язок на користувачів мисливських угідь утримувати одного єгеря на 5 тис. га лісових або на 10 тис. га польових угідь.

У кожній країні існує різна специфіка інституційності державного управління галуззю мисливського господарства. В Україні, Словаччині та Угорщині наголос ставиться на господарській (економічній) складовій мисливського господарства, і управління взяло на себе Міністерство сільського (аграрного) господарства, тоді як у Польщі – на екологічній складовій і управляючим є Міністерство охорони навколишнього природного середовища. У всіх досліджуваних країнах користувачем мисливських угідь може бути виключно юридична особа, тоді як в Україні користувачем мисливських угідь може бути товариство мисливців, не зареєстроване як юридична особа.

У Польщі та Словаччині держава делегувала громадським мисливським організаціям функції видачі дозвільних документів на право полювання. У цих країнах членський квиток мисливського товариства дає право на полювання. В Україні та Угорщині ці функції виконують органи державної влади, видаючи посвідчення мисливця державного зразка.

Хоча й у порівнянні з іншими країнами Європи мисливське господарство в Україні ведеться найменш ефективно, але документів на здійснення полювання потрібно мати найбільше. Так, у Польщі, Словаччині та Угорщині для полювання достатньо мати мисливський квиток (посвідчення) та дозвіл на відстріл від користувача мисливських угідь, який видається на цілий сезон з зазначенням видів та чисельності добутої дичини. В Україні ж для проведення полювання необхідні посвідчення мисливця, контрольна картка, ліцензія або відстрільна картка, які потрібно отримувати на кожен день полювання.

На відміну від України в інших країнах Європи питання відшкодування збитків, завданих дикими тваринами сільському господарству, врегульовується відповідними нормативно-правовими актами. Так, в усіх європейських країнах збитки відшкодовує користувач мисливських угідь, але з властивими особливостями, зокрема, у Польщі користувач не відшкодовує збитки у випадку, коли землевласник не дотримується вимог агротехніки, не захищає ділянку від диких тварин та якщо шкода не перевищує вартості 1 ц жита; у Словаччині – якщо землевласник господарює з порушенням вимог законодавства; в Угорщині – якщо нанесений збиток становить не більше 5% вартості від усього врожаю. Можна припустити, що у зв'язку з тим, що в Україні низька чисельність мисливських видів тварин питання напрацювання відшкодування завданих збитків не набрало актуальності.

Для впливу на порушників правил полювання у всіх країнах світу вживають певних заходів впливу. У порівнянні з іншими країнами в Україні порушника можна оштрафувати від 5 до 100 доларів США або обмежити волю до трьох років, що зустрічається вкрай рідко. У Словаччині на порушників накладається штраф від 30 до 3000 євро, а в Угорщині – від 100 до 5000 доларів. Крім порушників правил полювання, покарання у вигляді штрафів передбачається й для користувачів мисливських угідь, як не дотримуються вимог мисливського законодавства в частині покладених на них обов'язків щодо ведення мисливського господарства. Зокрема, у Словаччині розмір штрафу коливається від 5 до 15 тис. євро, а у Угорщині – від 3,7 до 370 тис. доларів.

Проців О.Р. Закордонний досвід на службу мисливському господарству // Полювання та риболовля. – 2016. – № 10 (180) серпень. – С. 2.